

Najaarsnota 2019

behorende bij de begrotingswijzigingsvoorstellen aangaande dienstjaar 2019

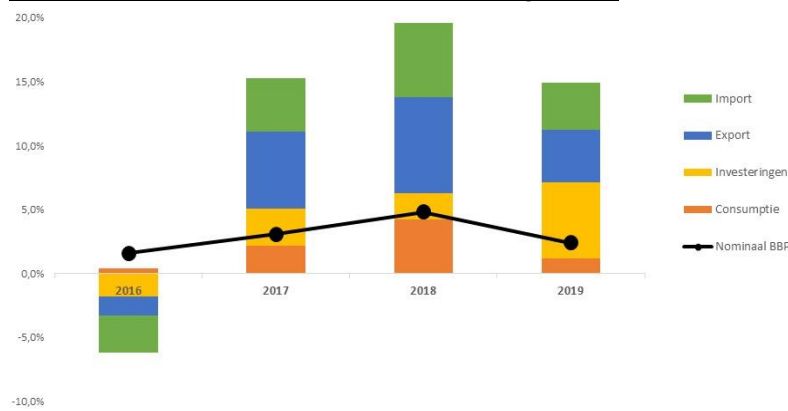
1. Inleiding

Voor u ligt het Najaarsnota 2019 van Land Aruba (NJN 2019) waarin stil wordt gestaan bij de mutaties die gedurende het lopende begrotingsjaar 2019 verricht moeten worden. In deze nota treft u overzichten en toelichtingen aan, op de belangrijkste te verrichten mutaties sinds de vaststelling van begroting 2019 op 27 december 2018 (AB2018 no. 80). De NJN 2019 zal vooruitlopend op de aanbidding van de suppletoire begroting 2019 aan de Staten van Aruba worden overhandigd. Tevens zullen de Raad van Advies en het College van financieel toezicht van Aruba (CAft) een afschrift hiervan ontvangen.

Macro-economische ontwikkelingen

De economie van Aruba zal naar verwachting met 2,4% nominaal groeien. Deze groei wordt gestimuleerd door een verwachte groei in toerisme. Land hanteert omwille van voorzichtigheid in de vastgestelde begroting 2019 een nominale economische groei van 1,0%. Dit levert dus naar verwachting een groeivoetwinst voor het Land op van 1.4 procentpunten¹

Grafiek 1.1: Verwachte economische ontwikkeling in 2019

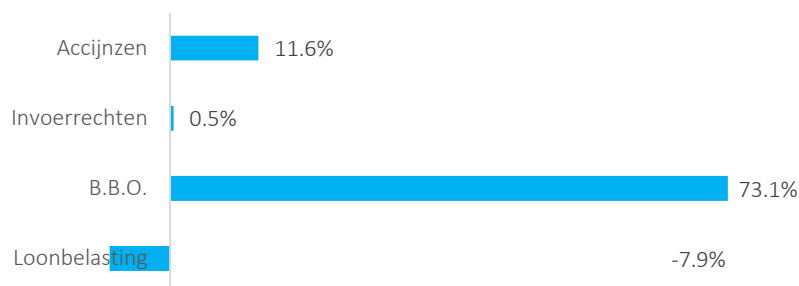

Bron: Centrale Bank van Aruba

¹ Groeivoetwinst is een overschot op het verschil tussen het in de begroting gebruikte groeipercentage en de daadwerkelijke groei. Is er sprake van een tekort, dus een lagere daadwerkelijke groei ten opzichte van de in de begroting gebruikte groei, dan is er sprake van een groeivoetverlies

Deze groeivoetwinst laat zich zien in de realisatie van belastingsoorten die worden beïnvloed door de economie. Deze tonen tot en met de maand september 2019 namelijk positieve ontwikkelingen ten opzichte van dezelfde periode in het jaar daarvoor en groeien beter dan de in de begroting geraamde verwachtingen. Hoewel de realisatie in de loonbelasting een daling laat zien, is deze het gevolg van aanpassingen in de loonbelastingtarieven gericht op het stimuleren van de koopkracht van de burger. De inflatie² bedraagt voor de maand september 2019: 4,1%.

Grafiek 1.2: Realisatie selecte belastingsoorten jan-sep 2019 t.o.v. jan-sep 2018

Bron: Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Cultuur

De groei van de belastingsoorten die worden beïnvloed door de economie in combinatie met de aanpassing in de loonbelastingtarieven ter stimulering van de koopkracht van de burger zoals blijkt uit grafiek 1.2 geven vertrouwen in dat de economie van Aruba voor het jaar 2019 nominaal gaat groeien conform de door de Centrale Bank aangegeven grootheden.

Grafiek 1.3: Groei toerisme ontvangsten tot en met juni 2019

Bron: Centrale Bank van Aruba

Toerisme is de stuwende kracht achter de economie van Aruba. Tot en met de maand juni 2019 toont de toerisme indicator toerisme- ontvangsten een groei van 6,1% vergeleken met dezelfde periode in het jaar daarvoor. Dit biedt vertrouwen in de verwachting dat de toerisme ontvangsten in 2019 hoger zullen vallen dan vorig jaar.

Leeswijzer en kernpunten

Paragraaf 2 licht de middelenkant toe, en paragraaf 3 de uitgavenkant. Verder richt paragraaf 4 zich op de ontwikkeling van de schuld. Als laatste wordt in paragraaf 5 een samenvatting gegeven over de mutaties in 2019 en

² 12 maanden CBS

biedt projecties aan over de eindstand van de sluiting van het dienstjaar 2019. De in deze nota nader uit te lichten mutaties zijn verdeeld over drie categorieën:

- 1) Mee- en tegenvallers: mutaties i.v.m. lagere of hogere begrotingsverplichtingen e/o hogere of lagere begrotingsontvangsten dan geraamd, zonder dat het beleid is gewijzigd.
- 2) Beleidsmatige mutaties: wijzigingen in de ramingen van kosten, investeringen, kapitaaluitgaven of middelen die voortvloeit uit wijzigingen in het beleid.
- 3) Technische mutaties: zijn mutaties zonder beleidsmatige of financiële consequenties.

2. Middelenbeeld

De wijzigingen aan de middelenzijde hebben met name effect op de gewone dienst en dus het exploitatiesaldo. Er zijn tevens drie meevallers opgemerkt ter waarde van AFL 14.38 mln. Deze meevallers zijn incidenteel, en zijn ontstaan door:

1. agio³ op een obligatie-emissie;
2. hogere dividenduitkering AAA, en;
3. een hogere deviezenprovisie dan verwacht.

Hierna volgt een beknopte samenvatting van de voorgestelde mutaties aan de ontvangstenzijde:

Bedragen in miljoenen AFL.	Mutaties middelen	Aard	Meevallers	Aard
Alg. Zaken, Integriteit, Overh. Zorg, Innov. en Energie	-1.23	I		
Ruimtelijke Ontwikkeling, Infra en Milieu	-0.88	I		
Transport, Communicatie en Primaire Sector			0.18	I
Toerisme, Volksgezondheid en Sport				
Sociale Zaken en Arbeid				
Onderwijs, Wetenschap en DO				
Justitie, Veiligheid en Integratie				
Financien, Economische Zaken en Cultuur	2.00	I	14.20	I
Subtotaal:	-0.10	I	14.38	I

Noot: I staat voor incidenteel en S voor structureel.

De middelenraming dient met AFL 0.10 miljoen verlaagd te worden. De meevallers zullen conform het protocol van 2018⁴ volledig ingezet worden omwille van de tekortreductie. Hierna wordt per ministerie deze aanpassing nader toegelicht.

I. Ministerie van Algemene Zaken, Integriteit, Overheidszorg, Innovatie en Energie

De middelensoort rechten, boeten & overig ressorterend onder het Ministerie van Algemene Zaken, Integriteit, Overheidszorg, Innovatie en Energie is verlaagd met AFL 1.23 miljoen als gevolg van achterblijvende opbrengsten gerelateerd aan de exploitatie van diverse dienstverleningen bij o.a. de bevolking en MFA.

³ Agio is het verschil tussen de nominale waarde van een lening of een aandeel en de werkelijke gemarkeerde marktprijs.

⁴ Protocol Aruba-Nederland 2019-2021 d.d. 22 november 2018: Inkadering van het pad richting solide, transparante en houdbare overheidsfinanciën van Aruba.

Alle bedragen zijn in miljoenen AFL

Ministerie van AZIOIE	Mutatie	Reden
Directe belastingen		
Indirecte belastingen		
Retributies		
Rechten, boeten & overig	(1.23)	Tegenvaller
Renten		
Niet belastingopbrengsten		
Landsbedrijven & fondsen		
Overige ontvangsten		
Totaal:	(1.23)	

■ Verhoging ■ Verlaging

II. Ministerie van Ruimtelijke Ontwikkeling, Infrastructuur en Milieu

Alle bedragen zijn in miljoenen AFL

Ministerie van ROIM	Mutatie	Reden
Directe belastingen		
Indirecte belastingen		
Retributies		
Rechten, boeten & overig	(0.88)	Tegenvaller
Renten		
Niet belastingopbrengsten		
Landsbedrijven & fondsen		
Overige ontvangsten		
Totaal:	(0.88)	

■ Verhoging ■ Verlaging

Op de middelenramingen behorend bij het Ministerie van Ruimtelijke Ontwikkeling, Infrastructuur en Milieu is één middelensoort verlaagd: rechten, boeten & overig i.v.m. een waargenomen tegenvaller in de vorm van een achterlopende realisatie bij de DTI.

III. Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Cultuur

Op de middelenraming van het Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Cultuur is bij de indirecte belastingen sprake van een tegenvaller van AFL 16.7 miljoen als gevolg van het niet (tijdig) invoeren van de Sugar Taks. In lijn met de geldende begrotingsregels, is deze tegenvaller geabsorbeerd door overige beter presterende middelen bij o.a. de directe belastingen, de indirecte belastingen en de niet-belastingopbrengsten.

Alle bedragen zijn in miljoenen AFL

Ministerie van FEC	Mutatie	Reden
Directe belastingen	2.90	Beleid
Indirecte belastingen	(16.70)	Tegenvaller
	14.00	Beleid
Reïtributies		
Rechten, boeten & overig		
Renten		
Niet belastingopbrengsten	1.80	Beleid
Landsbedrijven & fondsen		
Overige ontvangsten		
Totaal:	2.00	

■ Verhoging ■ Verlaging

3. Kostenbeeld

Het merendeel van de waargenomen mutaties aan de kostenkant hebben invloed op het exploitatiesaldo. Wat opgevallen is, is dat bij de kostenontwikkelingen sprake is van zeer beperkte tot nihil ruimte om verder te bezuinigen. Verdere bezuinigingen hebben nu directe (negatieve) gevolgen op de bedrijfsvoering van de diensten. Ook is een meevaller bespeurd van zo'n AFL 3.80 miljoen, welke conform de geldende begrotingsregels ingezet zal worden ten gunste van de tekortreductie. Hierna volgt een beknopte samenvatting van de voorgestelde mutaties aan de kostenkant:

Bedragen in miljoenen AFL.	Mutaties kosten	Aard	Meevallers	Aard
Alg. Zaken, Integriteit, Overh. Zorg, Innov. en Energie				
Ruimtelijke Ontwikkeling, Infra en Milieu	2.05	S	-3.80	I
Transport, Communicatie en Primaire Sector				
Toerisme, Volksgezondheid en Sport	3.76	S		
Sociale Zaken en Arbeid	0.80	I		
Onderwijs, Wetenschap en DO				
Justitie, Veiligheid en Integratie				
Financien, Economische Zaken en Cultuur	10.30	S		
Subtotaal:	16.91		-3.80	

Noot: I staat voor incidenteel en S voor structureel.

Naar verwachting zal de exploitatierekening met AFL 15.11 miljoen, en de kapitaalrekening met AFL 1.80 miljoen toenemen. Hierna wordt per ministerie deze bijstelling nader uitgelicht.

I. Ministerie van Ruimtelijke Ontwikkeling, Infrastructuur en Milieu

Alle bedragen zijn in miljoenen AFL.

Ministerie van ROIM	Mutatie	Reden
Personeel		
Werkgeversbijdrage		
Goederen & diensten	2.00	Tegenvaller
	(1.75)	Beleid
Rente		
Subsidies		
Overdrachten		
Afschrijvingen		
Verrekeningen & bijdragen		
Totaal:	0.25	

■ Verhoging ■ Verlaging

De kostenramingen van het Ministerie van Ruimtelijke Ontwikkeling, Infrastructuur en Milieu neemt toe i.v.m. een tegenvaller tijdens Serlimar als gevolg van tegenvallende opbrengsten. Deze tegenvaller wordt voor een groot gedeelte geabsorbeerd door een beleidsmatige verlaging i.v.m. geboekte beleidsmatige besparingen.

Alle bedragen zijn in miljoenen AFL.

Ministerie van ROIM	Mutatie	Reden
Investeringen	1.80	Beleid
Lokale vermogensoverdrachten		
Lokale kredietverlening		
Rollover schatkistpromessen		
Aflossing LV & VV		
Totaal:	1.80	

■ Verhoging ■ Verlaging

Verder zijn de investeringen van het Ministerie van Ruimtelijke Ontwikkeling, Infrastructuur en Milieu verhoogd i.v.m. uitgaven gerelateerd aan o.a. verbouwing bestuurskantoor, onderhoud wegen en klaslokalen.

II. Ministerie van Toerisme, Volksgezondheid en Sport

Alle bedragen zijn in miljoenen AFL.

Ministerie van TVS	Mutatie	Reden
Personeel		
Werkgeversbijdrage		
Goederen & diensten	(1.40)	Beleid
	1.75	Beleid
	3.41	Beleid
Rente		
Subsidies		
Overdrachten		
Afschrijvingen		
Verrekeningen & bijdragen		
Totaal:	3.76	

■ Verhoging ■ Verlaging

Op de kostenpost goederen & diensten zijn twee verhogende items te bespeuren, die niet te vermijden zijn e/o gedekt kunnen worden uit beleidsmatige geboekte besparingen op dezelfde post. Hierbij is er sprake van (extra) kosten i.v.m. de uitvoering van een gesloten overeenkomst tussen SOGA en Land Aruba v.w.b. HOH, en kosten die zijn ontstaan als gevolg van tekorten/kosten bij AZV en SVB.

III. Ministerie van Sociale Zaken en Arbeid

Alle bedragen zijn in miljoenen AFL.

Ministerie van SOZA	Mutatie	Reden
Personeel		
Werkgeversbijdrage		
Goederen & diensten	0.80	Tegenvaller
Rente		
Subsidies		
Overdrachten		
Afschrijvingen		
Verrekeningen & bijdragen		
Totaal:	0.80	

■ Verhoging ■ Verlaging

De door te voeren wijzigingen op de kostenraming van het Ministerie van Sociale Zaken en Arbeid is een verhoging van de raming i.v.m. een incidentele stijging.

IV. Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Cultuur

Alle bedragen zijn in miljoenen AFL

Ministerie van FEC	Mutatie	Reden
Personeel		
Werkgeversbijdrage		
Goederen & diensten	2.00	Beleid
Rente		
Subsidies		
Overdrachten	8.30	Beleid
Afschrijvingen		
Verrekeningen & bijdragen		
Totaal:	10.30	

■ Verhoging ■ Verlaging

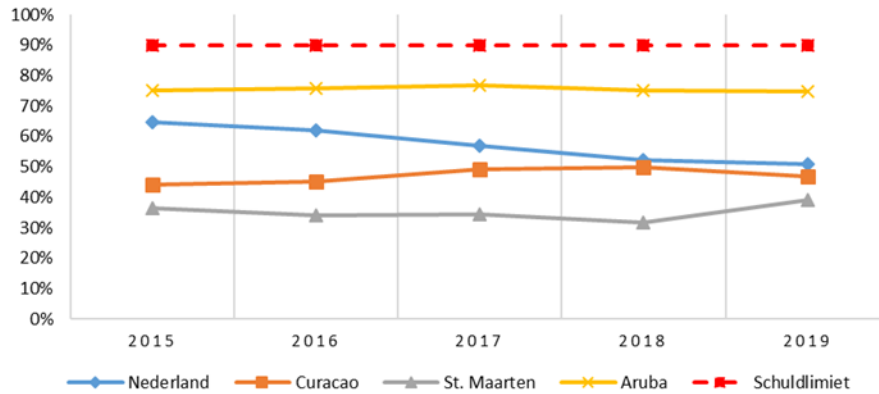
De kostenramingen bij het Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Cultuur zullen in totaal met AFL 10.30 miljoen verhoogd worden. Deze toename is ontstaan i.v.m. stijgende kosten gerelateerd aan met name de reparatietoeslag. Tevens heeft een onderdeel van de bespeurde toename te maken met het groeiende aantal verplichtingen bij de DIMP omwille van een meer efficiënte uitvoering van hun taken.

4. Overheidsschuld

Binnen het Koninkrijk heeft Land Aruba op dit moment de hoogste schuldquote (zie grafiek 4.2). Echter, Land maakt de eerste stappen om de schuldgroei te beheersen successievelijk te beperken d.m.v. het hanteren van een schuldlimiet⁵ en het uitvoeren van het protocol 2018. In het protocol van 2018 staat dat de schuldquote van Land Aruba een verlaging dient te tonen naar 70% bbp in 2027, daarna naar 50% in 2039. Naar verwachting zal de schuldquote eind dit jaar uitkomen op circa 75% van het bbp.

⁵ FEM: 90% bbp

Grafiek 4.2: Ontwikkeling overheidsschuld in het Koninkrijk

Bron: Centrale Bank van Curaçao en Sint-Maarten, Uitvoeringsrapportages van Aruba, Centraal Bureau voor de Statistiek Nederland en Cft

In de derde uitvoeringsrapportage staat vermeld dat de schuldstand met AFL 24.75 miljoen is toegenomen t.o.v. de startstand in 2019.

Tabel 4.1: Stand overheidsschuld in 2019

Alle bedragen zijn in AFL miljoenen

	2019	
	AFL	BBP-%
Start stand	4298.84	74.97%
Mutatie tot kwartaal 3	20.35	
Verwachte mutatie kwartaal 4	4.40	
Verwachte eindstand	4323.59	74.66%

Noot: Het gehanteerde bbp bedraagt AFL 5791 miljoen

Doch, de schuldquote zal naar verwachting eind 2019 dalen i.v.m. een verwachte afname van AFL -29.25 miljoen van de schuldstand in het 4de kwartaal.

Tabel 4.3: Projecties stand overheidsschuld in 2020

Alle bedragen zijn in AFL miljoenen

	Projectie 2020	
	AFL.	BBP-%
Start stand	4323.59	74.66%
Verwachte mutatie in 2020	-29.25	
Verwachte eindstand	4294.34	73.42%

Noot: Het gehanteerde bbp bedraagt AFL 5849 miljoen

Naar verwachting zal de schuldquote in 2020 t.o.v. 2019 met circa 1.24% dalen. Deze dalende tendens zal in de komende jaren verder vergroot worden ten voordele van het verlagen van de schuldstand tot acceptabele niveaus van rond de 70% van het bbp in 2027 en 50% van het bbp in 2039.

5. Projectie eindstand dienstjaar 2019

Resumerend, zal de vastgestelde begroting van 2019 zowel aan de middelen- als aan de uitgavenkant met respectievelijk AFL 14.28 miljoen en met AFL 13.11 miljoen verhoogd worden. Er is op dit ogenblik weinig tot geen manoeuvreerruimte aan de kostenkant om verder te bezuinigen zonder het functioneren van de diensten van Land in gevaar te brengen. Hierdoor wordt ervoor geopteerd om terug te vallen op de (positieve) doorwerking van de meevallers op de tekortreductie.

Tabel 5.1: Samenvattend overzicht wijzigingen in dienstjaar 2019

Middelenkant		2019	Kostenkant		2019
Meevallers:		14.38	Meevallers:		-3.80
A) Hogere dividenden AAA		0.18	A) Besparing op beschikbaarheidsvergoeding WvB		-3.80
B) Agio op obligatie-emissie		12.20	i.v.m. late oplevering		
C) Hogere meeropbrengsten deviezenprovisie		2.00			
Beleidsmatige mutaties:		-0.10	Beleidsmatige mutaties:		16.91
Technische mutaties:		0.00	Technische mutaties:		0.00
Toename middelen:		14.28	Toename kosten:		13.11

Bron: Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Cultuur

Totaal hebben de hierboven samengevatte wijzigingsvoorstellen een gering verhogend effect op het financieringstekort van 2019 van zo'n AFL 1.17 miljoen. Hierna volgt de recapitulatie van de verwachte eindstand van begroting 2019 indien de hierin vermelde mutaties in de begroting verwerkt worden.

Tabel 5.1: Recapitulatie begrotingspositie in dienstjaar 2019 na wijzigingen

	B2019	Mutaties	BW2019
Gewone	1422.62	14.28	1436.90
Directe belastingen	588.40	2.90	591.30
Indirecte belastingen	613.89	-2.70	611.19
Retributies	28.73		28.73
Rechten, boeten & overig	35.52	-2.11	33.41
Renten	0.30		0.30
Niet belastingopbrengsten	99.94	3.99	103.92
Landsbedrijven & fondsen	5.73		5.73
Overige ontvangsten	50.12	12.20	62.32
	1427.03	11.31	1438.34
dienst			
Personeel	379.79		379.79
Werkgeversbijdrage	98.84		98.84
Goederen & diensten	183.08	6.81	189.89
Rente	232.31		232.31
Subsidies	212.95		212.95
Overdrachten	146.42	8.30	154.72
Afschrijvingen	36.10		36.10
Verrekeningen & bijdragen	137.54	-3.80	133.74
Exploitatiesaldo	-4.41	2.97	-1.45
Kapitaal	245.46	0.00	245.46
Lokale kredietaflossing	6.36		6.36
Rolover schatkistpromessen	203.00		203.00
Vrijgekomen afschrijvingen	36.10		36.10
	523.24	-1.80	521.44
Investeringen	27.32	-1.80	25.52
Lokale vermogensoverdrachten	5.48		5.48
Lokale kredietverlening	30.00		30.00
Rolover schatkistpromessen	203.00		203.00
Aflossing LV & VV	257.44		257.44
Kapitaalsaldo	-277.78	1.80	-275.98
Financieringsbehoefte	-282.19		-277.43
Aflossingen	257.44		257.44
Financieringssaldo	-24.75		-19.99
Financieringssaldo als BBP-%	-0.43%		-0.35%
BBP	5791		5791

Noot: Land hanteert omwille van voorzichtigheid een nominale economische groei van 1,0%.

Bijstellingen in bbp-prognose

Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft in maart 2019 de Nationale Rekeningen voor de periode 2013-2017 gepubliceerd. Uit deze publicatie blijkt dat voor de periode 2013-2017 er sprake is van bovenwaartse bijstelling van de waarden van het nominale bruto binnenlands product (bbp) van Aruba ten opzichte van gehanteerde waarden in het begrotingsproces.

Voor 2019 verwacht de Centrale Bank van Aruba (CBA) een groei van +2,4% van het nominale bbp zoals blijkt uit de laatst beschikbare Economic Outlook van april 2019. In deze Economic Outlook hanteert de CBA als uitgangspunt het jaar 2017 als de laatste officiële nominale waarde van het bbp overeenkomstig de gepubliceerde Nationale Rekeningen voor de periode 2013-2017.

Met de bovenwaartse bijstelling en bij de doorrekening is opnieuw rekening gehouden met een behoedzame economische groei van het nominale bbp van 1,0% in de begrotingsraming:

BBP	CBS	CBA	Prognose BBP	Doorrekening Land	Assumptie BBP groei %
2017 r	5.471	5.471,00		5.471,00	
2018 p		5.733,61	+4,8%	5.733,61	
2019 p		5.871,21	+2,4%	5.790,95	+1,0%

Bron: Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Cultuur

Tot slot: voldoening aan LAft-norm

Tabel 5.2: Prognoses ontwikkeling collectieve sector

Entiteit	Financieringssaldo 2019	
	%	In Afl. Min.
Land Aruba	-0.35%	-19.99
Uitvoeringsorgaan AZV	0.00%	0.00
Sociale Verzekeringsbank (SVb)	0.16%	9.38
Aruba Tourism Authority	0.36%	20.67
Universiteit van Aruba	-0.01%	-0.58
Serlimar	-0.09%	-5.08
Stichting EPB	0.00%	-0.26
Financieringssaldo collectieve sector	0.07%	4.14

Nominaal BBP 5,790.95

Bron: Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Cultuur

Noot: Land hanteert omwille van voorzichtigheid een nominale economische groei van 1,0%.

Van belang voor het halen van de LAft-norm is dat het saldo van Land tezamen met de saldi van de overige entiteiten van de collectieve sector in lijn blijven met de normen van artikel 14 lid 2 van LAft. Conform de laatste projecties (zie tabel 5.2) zal het financieringssaldo van de collectieve sector eind 2019 belanden op 0,07% van het bbp. Hiermee zal ruim voldaan worden aan de LAft-norm.